

Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ք

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Տարեդարձն է կատարի պայքարներու . կը տօնուկն անոնք ուրիշ կոխով մը նոր, մտաւորական :

Զէնքը վայր դրած է արտաքին թշնամին . մաքսաւումը սակայն՝ դադրելու տեղ՝ փոխադրուած է միայն, նախ Հայութեան, յետոյ՝ նոյն իսկ այն կուսակցութեան ծոց՝ որ ղեկավարն է հայ կեանքին :

Պէտք է ազգը սիրել՝ առանց խտրի դնելու հարուստի եւ աղքատի միջեւ :

Պէտք է Զրկեալը պաշտպանել առանց զանազանութիւն դնելու Հայուն եւ օտարին մէջ : Մարտիկ-

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՐ Ներու խումբը առաջին սկզբունքն ընտրած էր իրեն դրօշ, գրագէտներ՝ երկրորդը, վարիչ մարմին մը՝ վերջապէս՝ անոնց միութիւնն ըլլալ կը ջանար :

Պառակտումը սկսած էր արդէն երբ կուսակցութեան Համագումարը եկաւ վերջ դնելու տարածայնութեանց, միութիւնը ապահովելով, եւ վերջնականապէս հաստատելով իր նախկին ծրագիրը :

Բաժանումը խափանուած է : Արէտ մը պիտի ըլլար ան . — Ո՛չ այնքան մեծ որքան կը նկատուէր անոնցմէ որ մարմնոյն նախկին միութեան մէջ իր տեսնէին իր անմըցելի գորութեան, իր բարոյական յաղթանակին գաղտնիքը :

Բաժանումը, փոխանակ փոքրկացնելու, կարող էր աւելի մեծցնել զայն :

Ոչինչ ընտրելով իրեն յայտնի թայց եեմէ կազմակերպութեան արտաքին ծնւը եւ Արդարութեան ծառայելու նպատակը, միւս կողմէն ազատ թողլով որ իրեն անհամակցող ամէն խումբ ազատ ըլլայ հե-

տելելու այն համբուն, զոր յարմարագոյն կը համարի հասարակաց նպատակին հասնելու համար, նա պիտի դադրէր կուսակցութիւն մ'ըլլալէ՝ աւելի ընդարձակուելու, վարչութիւն մ'ըլլալու համար . փոխանակ խմբակներու՝ ամբողջ հայ կուսակցութեանց գլխակցութիւնը պիտի ըլլար, ոչ մէկ գաղափարական արգելք ունենալով անոնց իր հետ միանալուն . պիտի ներկայացնէր նա ամբողջ հայ ազգը իր այժմեական ձգտումներուն բոլոր զանազանութեամբը . ինքն իսկ պիտի ըլլար այն Համերաշխութիւնը՝ որ կ'երագուի հայ կուսակցութեանց մէջ :

Այսպէս բաժանումը կարող էր ուրիշ բանի չծառայել՝ թայց եեմէ մեծագոյն ու կարեւորագոյն միութիւն մը յառաջ բերելու :

*

Ամբողջ գիրք մը նուիրած է ՄԱՅՆԻ Յովհաննիսեան կուսակցութիւնն արդարացնելու հա-

ՀԱՅԱՋԳԱՅԻՆ ՊԱՅՔԱՐԸ մար . կենսական խնդիրներ կը շօշափուին պատմական, իմաստասիրական տեսակէտներով :

Կարելի չէ յիշաւի անգգայ մնալ այն իմաստակութեանց դէմ՝ զորս քանի մը հայ թերթեր նշանաբան ըրած են իրենց՝ սուգայնութեան զգացումը հակասական ցուցնելու համար համամարդկային եղբայրակցութեան գաղափարին :

Անկարող են ըմբռնելու թէ « սկզբունք » մը կարող է երբեմն « գործադրութեան » անշատ մնալ, գործողին գիտակցութեամբը՝ թայց ոչ իր յանցանքովը, երբ այդ սկզբունքը այնքան բարձր է որ տարբեր

Թուականի մը, տարբեր շրջանակի մը կը կարօտի ամբողջապէս իրականանալու հաւանար:

Այդ պարագային հինը կը մնայ ո՛չ իբրեւ պաշտաման առարկայ մը՝ այլ իբրեւ անգուծ պահանջ մ'իրականութեան:

Քաջութեայ կը մնայ ով որ հին տունը կը քանդէ նորոյն շինութիւնը աւարտելէն առաջ:

Իրականութիւնը անողոք կուռք մ'է մտածումը որքան հոգ ալ ըլլայ, կարող չէ աշխարհ քարշ տալ իր ետեւէն:

Անհատին փափագը քիչ անգամ իր հաւանութիւնը կը գտնայ շրջակայ դէպքերէն:

Մարդկութիւնը կը յառաջէ, բայց խառնափելով. ընկերական կազմի վերաբերող ականդութիւնը իր առաջնորդող թէնն է. իւրաքանչիւր քայլէն յետոյ պէտք է թողու այն կէտը՝ որուն յեցած էր:

Գաղափար մը, երբ հակասութիւնն է դարաւոր բարքերու, կը նմանի առասպելական այն անծնաւորութեանց որ աստիճանաբար կը քարաման — կ'իրականանան. կարելի չէ ամբողջ կեանքը մասնաւոր ժողովրդի մը՝ անոր վրայ կանգնել երբ հաստատուն հիմունքի մը կերպարանքը դեռ չէ առած ան:

Այդ պարագային՝ սկզբունքի եւ գործադրութեան մէջ եղած հակասութիւնը՝ ո՛չ եթէ գործողին յանցանքն է, այլ դարուն, աշխարհին, անոր որ անխուսափելի հակասութեան մը հարկին մէջ կը դնէ ինքզինք՝ երկրագործ մը ինքզինքը մահուան դէմ պաշտպանած ժամանակ՝ յանցաւոր չէ անշուշտ իր խաղաղ զգացմանց հակասած ըլլալուն համար:

Կան եւրոպական ազգերու մէջ անկեղծօրէն փափագողներ՝ խաղաղութեան, համազգային եղբայրութեան:

Բայց անոնք « կը հակասեն » իրենց՝ շարունակելով աւանդական դրութիւնը՝ անպաշտպան չմնալու համար: Այլապէս արդարութիւնը մեծագոյն չափով երկրիս վրայ գործադրել ջանացած պահուն՝ անօրինակ անիրաւութեան մը զոհերը պիտի ըլլային, եւ իրենց վեհութիւնը՝ դիտուած

նպատակին ճիշդ հակառակ արդիւնքը պիտի տար:

Այսպէս արդար է՝ տրամաբանական կանոններու համեմատ՝ եւ արդար ընդունուած է բոլոր ազգերէն՝ գործնականին մէջ՝ հետագայ սկզբունքը. « Հակասութիւն չէ՝ ընկերական սկզբունք մ'ընդունիլ ու միանգամայն՝ ընկերական յարաբերութեանց մէջ աւանդական ծելին հետեւիլը՝ մինչեւ նոր սկզբունքին յաղթանակ »:

Այսպէս անհատ մը հանրապետական դրութեան կուսակից ըլլալուն համար՝ չէ կարող, գործնականին մէջ, չհետեւիլ օրէնքներուն այն երկրին՝ ուր տարբեր դրութիւնն է կ'իշխէ:

Հակասութեան մէջ գտնելու համար զայն որ ազգին կը ծառայէ ու միանգամայն համաշխարհային եղբայրակցութեան կը տենչայ, պէտք է ցոյց տալ այդ եղբայրակցութիւնը, ո՛չ եթէ իրագործման պայքարին մէջ, այլ իրագործուած, յաղթանակած: Մահուան դատապարտելու համար՝ գործնականին մէջ՝ ազգասիրութիւնը, պէտք է ապացուցանել թէ Ասիան է այնպէս, ինչպէս պիտի ըլլայ — դարեր վերջ — եւրոպան, թէ Թափուռաշրջիկ ցեղեր որ երէկ ազգութեան տարրական ծանօթութիւնն անգեղմ չունէին, յանկարծ քաղաքակրթութեամբ անդի քան եւրոպական մեծ ազգերը — միայն « մտաւորական » ոյժով եւ արդարութեան « գիտակցութեամբ » կը գործեն « լուսաւոր ներկայ » ի մէջէն ընթանալով, եւ թէ իրենց գիշերային արշաւանքներուն ուրիշ նպատակ չունին՝ բայց եթէ « կապիտալիստ » դասակարգին դէմ երեւալ:

Այսպէս չեն նկատեր միջավայրը՝ ուր կ'ապրին՝ անոնք որ յառաջադիմութեան գովելի դիտմամբ ազգային « նախապաշարումներու » մասին կը խօսին:

Նոր դարու մտաւորական ձգտումները կը գտնեն միշտ ծիծաղելի քարոզիչ մը Հայութեան մէջ:

Այսպիսով Թարգմանիչներ եւրոպական մտածման: Տխուր է մեծագոյն զանձի մը սխալ հաշիւով՝ բոլորովին անանկանալ, եւ

իրական չարիք մը գործածած պահուն՝ ազատ ըլլալ խղճի խայթերէ՛ք՝ բարիք մ'ընել կարծած ըլլալուն համար:

*

Հակազգային թերթերու միւս՝ կռիւր յամանակի դէմ ոչ միայն զուրկ եղաւ ազնիւ յատկութիւններէ, նաեւ յարմարութիւններէ, որ կը պահանջուէին գաւառի մարմիններէ, որոնք իրենց համար մարտնչութիւններէն, այլ նաեւ փոխուեցաւ իրականի. յատկանշական՝ մասնաւոր՝ վերջնական տեսարանը. « Փայլակ » ի թշնամիներէն մին գանակոծուեցաւ, « Մշակ » ի թղթակիցներէն մին սպանուեցաւ:

Այս տխուր դէպքը շարժառիթ եղաւ հայ գրագէտներուն արհեստակցական միութիւն մը կազմելու համար ժողովներ գումարելու:

Դերձակներ, կոշկակարներ, իրենց արհեստակցական միութիւնն ունին. գրագէտները՝ ոչ. ոչ. Այս կը նշանակէ թէ ժողովուրդեան առաջնորդելու կոչուած դասակարգը՝ ո՞րքան աւելի ուշ կ'ըմբռնէ թէ ո՛ր է հասարակաց շահը, պատիւը:

Գրագէտներու Արհեստակցական միութեան մը գէթ բարոյական գոյութիւնը, անհրաժեշտ է, մասնաւորապէս Պօլսոյ մէջ, ուր մամուլի ներկայացուցիչը ընկերութեան մէջ չի՝ գրաւեր այն դիրքը որ իր իրաւունքն է, եւ նիւթապէս երջանիկը անկողով կը մնայ ինկաւէտ մեծաւորտի մը մէջ:

Ինքզինք կը նստաստէ անուղղակի ո՞վ որ արհեստակցի մը կը նուաստացնէ. գաղափարի մարդը միակ թշնամի մ'ունի. նիւթապէսը. այն՝ որ կը հեզնէ իր գոհողութիւնները, իր վստմութիւնները: Գրագէտ մը՝ նոյն կոյման հետեւողը անպատուած պահուն հասարակաց թշնամույ մը կը ծառայէ:

Արհեստակցական միութիւնը պէտք է իրագործուի գէթ բարոյական օգնութեամբ, փոխադարձ գնահատումով, որ բարձր պիտի պահէ արհեստին դրօշը: Ազատ երկիրներու մէջ կարող է ան կազմակերպուիլ այնպիսի եղանակով որ նիւթական կեանքն

իսկ ապահովուի: Աշխարհի մէջ առաջին անգամ պիտի չըլլայ որ գրագէտները ընկերութիւն մը կազմեն. ձեռնարկի ու միութեան ոգին հարկաւոր է: Բայց միութիւնը դժուարին է գտնել, գրագէտներու մէջ. անկախութեան զգացումը, նրբացած անոնց մէջ՝ կրթութեամբ, արգելք կը հանդիսանայ հասարակականութեան մը ուր կարող չէ ամէն ոք, բնականաբար, բարձրագոյն պատիւը վայելել:

*

Վերականգնելու խումբի մ'յարձակումը, Ամերիկայի մէջ, խմբագրատան մը վրայ՝ եւ զայն պաշարած ման վիճակէ ենթարկելու՝ « Ջայն հայրենաց » ի

խմբագրութեան իրաւունքը ձեռք բերելու համար, ծանօթ է արդէն ազգայնոց եւ օտարներու: Հալածուած խումբը հիմնած է այժմ Ազգ անուամբ շարժառիթներ մը, որ կը զբաղի գլխաւորաբար ազգային եւ կուսակցական խնդիրներով:

Կը ստանանք Աշահի տըր թիւը (Մարտ, Ապրիլ, Մայիս). նա միակն է արտասահմանի թերթերու մէջ որ կը շարունակէ մնալ կենսունակ եւ շահեկան: Հայ պարբերական հրատարակութիւններէն շատերը այն ինքնապարտութեան մէջ են թէ քաղաքական հազար մ'անունով եղած ո՛ր եւ է բացաւ զանցութիւն բաւական է թերթը ազգային ընելու, այժմութեամբ ոգեւաւ: Ընդհանուր գործադու մ'է գեղարուեստական ու գիտական գրականութեան: Պէտք չէ սակայն զայն դատաւարտել, քանի որ անոր վարձը յիշաւի այնքան փոքր եղած է միշտ: Պարբերական կրկնութիւն մի եւ նոյն փափագներու. անա հայ թերթերու մեծագոյն մասին բովանդակութիւնը: Ի հարկէ գաղափար մը ժողովրդականացնելու համար պէտք է քարոզել, որոտալ, մեքենաբար. բայց այս չի՝ նշանակել թէ պէտք է անտարբեր մնալ դէպ ի ամէն բան՝ որ այդ կրկնութեան տեսակին չի՝ պատկանի:

Պ. Զօպանեան բանասիրական տեսակէ մեզ կը ներկայացնէ իր մէկ ուսումնասիրութիւնը՝ « Նարեկացույ վերագրուած

տաղ » երուն վրայ, Փառնակի « Հայ նախա-
բարութիւնները » պատմական հմտակից յօ-
գուածը, եւ Նարեկացւոյ ընծայուած տա-
ղի մը (« Ի տաճարն սուրբ ») հրատարա-
կութիւնը :

Գրական տեսակէ կը ներկայացուի՝ վա-
րուժանի խրոխտ հրաւէրը « Յեղական ու-
գիլն », որ կ'ողարկուի՝ հարկ եղած հրա-
հանգներով՝ հայ օճախը հրաբուխի փոխե-
լու : Թուարկութիւն՝ քերթողական ոճով՝
այն յատկութեանց որ կը պահանջուին Հա-
յութեան :

Յովսէփ Սեբաստացին ցոյց կու տայ իր
երկու քերթուածներուն մէջ՝ աւելի ընդ-
ունակութիւն քան հաշակ, աւելի յորդու-
թիւն քան ընտրութիւն. լաւ մարմար, գէշ
արծառ : Դժբաղդ միջոցներ կ'ընտրուին
ազդէլ յաջողելու համար :

*

Մասիս, Արեւելեան մասիւլ, Տաճկահայ
գրականութեան երկու բիւրեր, երկու աստ-
ղերն են նկատուած :

ՊՕԼՈՅ ԹԵՐԹԵՐ Ալիիարի մէջանը թոյն
մ'է, հեշտալի. եմէ

իր անունը բացակայ ըլլար « Արեւելեան
Մասիւլ »-էն, սոյն թերթը ո՛չ մէկ իրաւունք
պիտի ունենար իր մայրաքաղաքի պաշտօ-
նակցին հետ մրցելու՝ ժողովրդականու-
թեամբ, հրապրող : Ներկայ **Մասիս** կը
ըստաւորեն փառաշող անուններ • առատ
են գրական յօդուածները • ֆրանսական
մատենագրութեան, մանաւանդ, կարող է
իբրեւ կանոնաւոր դասագիրք ծառայել :
Մեհրուժան Պարսամբան իր « Տալիթա, կու-
մի »-ով կը սկսի բանաստեղծութիւն գրել,
Արող ուղղութեամբ, քաղաքական ու գի-
տական հետաքրքրող բովանդակութեամբ,
պատկերներով, երգիծաբանութեամբ, վե-
պերով Քասիմի օրաթերթը կը լրացնէ, ա-
մենէն աւելի, ժողովրդեան ձգիչ ըլլալու
պայմանները, ինչ որ միակ հանապարհն է
զայն դէպի միակ նպատակը՝ օգուտը տա-
նելու : « Արեւելք »-ի մէջ ամենէն փնտրուած
ստորագրութիւնն է **Գրասէրին**, որ գրա-
կան քննադատութեանց ընտիր շարք մը
տուաւ : Բարեբար ազդեցութիւն մը պիտի

ներգործեն անոնք պօլսական մամուլին վը-
րայ՝ եմէ շարունակուին : Ա. կարգի մրցա-
նակ առած է Լուվէսի ցուցահանդէսին
մէջ՝ սոյն թերթը :

*

Մուշ հակազգային պայքարով զբաղած՝
հետգիտէ կը լըուի աշխատակիցներէ, ըն-
թերցողներէ : Այս

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ պարագան տխուր
նախազգացումներ
կ'ազդէ խմբագրին : Լաւ է մարտիրոս ըլ-
լալ, բայց միշտ բարձր նպատակի մը հա-
մար • ոչինչ կայ աւելի աւաղելի քան զոհեր
ընել ... ապարդիւն տեղ, կամ բարիքի մը
դէմ կուռելու համար : Ազգային զգացումը
մեր կարծեք, միակ հիմն է, որուն վրայ
քաղաքակրթութեան դեռ նախկին աստի-
հանի վրայ կանգնած ժողովուրդ մը կա-
րող է ոգեւորութեամբ յառաջադիմութեան
շէնքը բարձրացնել : Նոյն իսկ զարգացման
սէրն է որ կը պահանջէ, ներկայ պարա-
զային, ազգային զգացումներն արծարծել :
Օր. **Մեհրաբեան** « Յուշարար » հանդէսը՝
գեղարուեստի տաճարին՝ թատրոնի նուի-
րուած, կը շարունակէ՝ փայլուն կերպով՝ իր
ընտրած օգտակար ասպարէզը : **Տարազ**
պատկերաթերթը վերստին կ'երեւի. գեղե-
ցիկ է հոն՝ վեհ. կանթողիկոսի մէկ քերթուա-
ծը ուր թագաւորներ, հաւաքուած, իրենց
տառապանքները կը պատմեն, վեհ. ծե-
րունոյն երգը կը վերջանայ վսեմ հրաւէ-
րով մը համաշխարհի խաղաղութեան :

Ռուսահայ օրագիրներ կը շարունակեն
իրենց պայքարը • գաղափարի վերաբերող
մասը, ընականաբար, շուտով կը սպառի
եւ ամիսներով նոյն նիւթի վրայ շարունա-
կելու համար՝ անհրաժեշտ է անձնակա-
նութեանց իջնել : Թերթութիւն մը որ հասա-
րակաց է ամոնց ամենուն՝ է նիւթերու դա-
սակարգութեան, արտաքին ձեւի մէջ՝ հա-
շակի, կանոնաւորութեան, վայելչութեան
պակասը : Ոչ մէկ ջանք ձգիչ, եւ հաճելի ըլ-
լալու : « Նամակներ » վերնագրի մը ներքեւ
կը ներկայացուին խառնիխառն՝ ամէն տե-
սակի նիւթեր : — Փոքր, բայց կարեւոր կէտ
մ'է • պարտքն մ'ունին թերթերը ժողովրդ-

դեան հաշակը նրբացնել. վայելչութեան զգացումը շնչել ընթերցողին ո՞ր եւ իցէ առեթիւ, ո՞ր եւ իցէ իրի մէջ: Պօլսահայ կեանքը շատ նուազ հետաքրքրական է քան կովկասեանը, բայց տահկահայ երիւթ մը աւելի հրապուրիչ է ընթերցման: Այս մասին կարող են Պօլսոյ երեւելիքն ո՞ր եւ մէկը իրենց օրինակ առնուլ, ինչպէս աւտոնք՝ երբ պարագաները ներեն՝ իրենց հոգին:

*

« Ահա շուշանըն կանգնի — Ողջոյն տամ թեզ նոր Անի »: Մարգարէական հառաքանք: Հայոց Ազգազարական Անի ընկերութիւնը — ինչպէս կը տեղեկանանք Մշակէն — որոշած է Ախուրեանի վրայ կամուրջ մը շինել, երկամետրոյ կայարանէն մինչեւ Անի հանրակառք մը դնել, կանգնել Անիի մէջ բնակարան մը՝ այցելուներուն համար: Այնչեւ այս գաղափարի իրագործումը նաւակ մը պիտի դրուի Ախուրեանի վրայ եւ Անիի մէջ վրաններ: Յունիսին արշաւանք մը նոյն ընկերութենէն կազմակերպուած, տեղի պիտի ունենայ դէպ ի Անի եւ Ն. Մառ պիտի խօսի հոն՝ աւերակներուն դիմաց՝ Անիի անցեալին վրայ:

Այն ամէն երկիրներ՝ որ պատմական հոխ յիշատակարաններ ունին՝ հարստութեան աղբիւր մ'ըրած են իրենց՝ օտարականներու այցելութիւնը:

Այստեղ, իտալիոյ մէջ, « Եւրոպայի պարտեզ » կոչուած, ապրուստի սմինէն կարեւոր միջոցներէն մին եղած է ան:

Գանձերը, նախնիքներէն աւանդուած, դարմագլուխներ են՝ որոնց շահը կը վայելին դարէ դար իրենց որդիքները: Որքան վայրեր, Հայաստանի մէջ, բնութեան գեղեցկութեամբ կամ չքնաղ աւերակով մը նուիրական դարձած են: Պէտք է զանոնք ծանօթացնել աշխարհի մէջ ուղեցոյցներով պատկերներով եւրոպական լեզուներով եղած հրատարակութեամբք, համբու դիւրացումներով: Եթէ տեղ մը կայ ուր ամէն երկրի բնակիչներ կարող են ուխտագնացութեան երթալ, Մասիսն է ան, իր

սպիտակ բարձունքներով, իր շրջակայ դաշտերով՝ այնքան հմայիչ՝ աւերակներու մեւ լամադիկ գեղեցկութեամբ: Հիմալոյ որ Ն. Մառ մը կայ եւ Ազգազարական ընկերութիւն մը, տարակոյս չունիք թէ մեր հնու-թիւնները ի լոյս պիտի գան, ծանօթանալու համար ոչ միայն բանասէրներու, այլ ժողովուրդներու:

Արտասովոր Թուական մը:

Հայը յարուերէն կ'առնու ... իր նախնիքներով միասին:

Հ. Կ. Տ. ՍԱՆՏԵԱՆ

« ԵԱՀ » բառի ստուգաբանութիւնը

Ուսուցիչ. Հիւլլմանով իր Հայկական Քերականութեան մէջ՝ կարծիք մը չէ յայտնած Եւս բառի (= Օգուտ, Վաստակ) ստուգաբանութեան մասին: Խօսելով սակայն հայ Եւսիկանի և պարսկ. Եւսիկանի վրայ կ'երկբայի մոյմացնելու գաղափար, վասմ զի պարսիկ բառը կը ծնանակ Բազարու, Կան միջոցոյ հայերէն բառը կը պատկանի Եւս (վաստակ) բառին. — *Arm. Gram.* (էջ 210):

Կարծեմք թէ հայերէն Եւս (վաստակ) և Եւս (թաղար) բառերը մոյմ են իրարու հետ:

Հաղուադէպ չէ պարագայ մը Բազարու բառը կամ Բազարի մ'ամուծը ծնանակ մասն հրամ մը. (օր. Վասիլու, Նափուտ, Թաղար, և այլն):

Կարելի չէ՝ եմթագրիկ թէ մասն հիմ չայոց քով շահ կը կոչուէր դրամ մը որուն վրայ շահիմ (Գար. Թիւ կամ հայ-արշակունի թագաւորիմ) պատկերը կար: Բառը՝ դրամի մը ծնանակութիւնը ստացաւ, յետոյ աւելի եւս ընդհանրացանալու համար, մասն քարոյական իմաստով:

Ասով կը մեկնուի իմքմիմ թէ ինչո՞ւ մոյմ իսկ շահական պարսիկ բառը (որ յայտնապէս Թագաւորական կը ծնանակ) անգամ մը մասն գանձի ծնանակութեամբ գործածուած է (*Ganiz.* p. 1) իմպէս կը յիշէ * Գուֆ. Հիւլլմանով:

Այժմ եւս Եւսիկ կը կոչուի պարսիկ դրամը:

Հ. Կ. Տ. ՍԱՆՏԵԱՆ

* Գուֆ. Հիւլլմանով, որուն առանձինքն հաղորդուած է այս մեկնութիւնը կը պատասխանէ. « Ես ալ կ'եմթագրիկ թէ Եւսիկան և Եւսիկան մոյմ ծագումէ են, չեմ կրնար սակայն վստահաբար գաւորել մոյմացման, Բայց չեմ կարծիք որ Եւս (Gewinn) և Եւս (Könnig) կարելի ըլլայ ամբողջաբար իրարու մերժեցնել »: